هەڵەبجەی شەهید

ڕەمزی پێشاندانی دڕندەیی داگیرکەرانی کوردستان و، قوربانیی دەستی سیاسەتی چەواشەی خۆیی!

نووسینی: سیروان کاوسی
٢٠٠٨/٣/١٢

شانزەی مانگی ڕەشەممەی ساڵی ١٩٨٨، شاری هەڵەبجە بوو بە ڕەمزی سەردەم بۆ پێشاندانی دڕندەیی دیکتاتۆرێکی خوێنڕێژ کە نێوی "سەددام حسێن" ە، دەشتی شارەزوور و شاری هەڵەبجە، بوونە سەرقافڵەی شەهیدانی دەرسیم و ئامەد و کەرکووک و سنە و سلێمانی و بارزان و مەهاباد و پاوە و قامیشلوو و ، سەرتاسەری ئەم کوردستانە کۆسپ و قەڵاچۆ لێکەوتووە.

ڕۆژی شانزەی مانگی ڕەشەممە، فڕۆکەکانی سوپای داگیرکەری عێراق، لە چەندین هێرشی بەربڵاودا، بەجۆرەها چەکی کۆمەڵکوژ، شاری هەڵەبجە وگوندەکانی دەوروبەریان بەخەستی وچڕی بۆمباباران کرد و، لە ئاکامدا دەمودەست، بە هەزاران ژن و منداڵ و پیاو و پیر و پەککەوتە، بە ئاگری بۆمبا و دووکەڵی گازی کیمیایی خنکێندران و، هەزاران بریندار و ژەهردەرخواردراوی دیکەش، لەکات و وڵاتی جیاوازدا مردن، یان بۆ هەمیشە بەنەخۆشی و پەککەوتوویییەوە مانەوە.

ڕژێمی سەددام، پاش هێرشەکەی بۆ سەر هەڵەبجە، هەوڵێکی زۆریدا تا شوێنەواری کۆمەڵکوژییەکەی بەروخساری شار و خەڵکەکەیەوە نەهێڵێ و، تاوانەکەی بشارێتەوە. بۆ ئەم مەبەستە، زۆربەی ئەو بریندارانەی کە بۆ تیمارکردن بۆ نەخۆشخانەکان بەرێکران، کۆیان کردنەوە و لەنێویان بردن. بەڵام گەورەیی کارەساتەکە بەرادەیەک بوو کە تەنانەت وڵاتانی ڕۆژاوا کە ئەوکاتە بەرژەوەندییان لەگەڵ ڕژێمی عێراق بە هێڵێکدا دەڕۆیی، نەیانتوانی ڕێ لەبڵابوونەوەی هەواڵی قڕکردنی شاری هەڵەبجە لەنێوخۆی وڵاتەکانیاندا بگرن.

شاری هەڵەبجە، لەهەموو دەور و سەردەمێکدا، مەڵبەندی تێکۆشینی خەباتکاران و نیشتمانپەروەرانی گەلەکەمان بووە، هەر بۆیە، دەوڵەتەکانی یەک لەدوایییەکی عێراق، چەند بۆیان لوابێ، دەستی خۆیان لەم شارە وەشاندووە و، هەوڵی کوشتوبڕی دانیشتوانی و، وێرانکردنی شارەکەیان داوە.

یەکەمجار، شاری هەڵبجە لە کۆتایی جەنگی دنیاگری یەکەم و، لەسەردەمی حکوومەتی پاشایەتیی شێخ مەحموودا، لەلایەن سوپا و فرۆکە جەنگییەکانی ئینگلیزەوە بۆمبابارن کرا و، بەشێکی زۆر لە خانووبەرەی شار وێران و کاول کران.

جاری دووەم، لەساڵانی ١٩٦٣ – ١٩٦٥، لەسەردەمی سەرکۆماریێتیی عەبدولسەلام عارف دا تووشی کارەسات و وێرانی هات. دوژمنایەتی عەبدولسەلام عارف لەگەڵ نەتەوەی کورد بەڕادەیەک بوو، کە بۆ لەنیوبردنی کورد و شۆرشەکەی، داوای یارمەتی سوپایی لە میسر و سووریا کرد. سەرۆکایەتیی سوپای رژێمی داگیرکەری عێراق لەو سەردەمەدا، بەدەستی زەعیم سدیق بوو، کە ئەمیش وەک رێبەرەکەی (عەبدولسەلام عارف)، بەرەگەزپەرستی و درندەیی و کوردکوشتن نێوبانگی دەرکردبوو. زەعیم سدیق، پاش ئەوەی چەند حەفتەیەک گەمارۆی ئابووری خستە سەر هەڵبجە و، رێیگرت لە چوونی هەر جۆرە خواردن و خواردەمەنییەک بۆ دانیشتوانەکەی، ئەوجا دەستیکرد بە بۆمبابارانکردن و، فەرمانی بە هێزەکەیدا شاری هەڵبجە داگیربکات. لەگەڵ نێزیکبوونەوەی سوپای داگیرکەری عێراق بۆ شار، شەڕ و پێکدادانی گەرم و خوێناویی لە نێوان هێزی پێشمەرگەی کوردستان و سوپای داگیرکەر بەرپاکرا. ژمارەی پێشمەرگە تەنێ سیی (٣٠) کەس بوون و، چەکەکانیشیان هەمووی چەکی کۆن و سووکەڵە بوون. بەشێک لە پێشمەرگەکان کاریان ئەوە بوو، لەسەر جادە و دەورووبەری جادەکەدا چاڵ هەڵبکەنن و خۆیانی تێدا حەشار بدەن و، لەگەڵ گەیشتنی تانک و زیلەکان بۆ سەر چاڵەکانیان، "ماین" و بۆمباکانی دەستیان ببەستن بەژێری تانک و زرێپۆشەکانەوە، کە ئەوەش کارێکی ئێجگار پرمەترسیدار بوو، هەروەک پێشمەرگەیەک بەنێوی عەلی ئەحمەد، زووتر لەکاتی گونجاو هاتەدەرەوە، کە چاویان کەوت پێی و، لەژێر زنجیر و زرێی تانکدا ئەنجن ئەنجیان کرد. یان پێشمەرگەیەکی قارەمانی دیکە بەنێوی "حەمە هەورامی"، بە نارنجۆک و خەنجەر هەڵیکوتایە سەر تانکێکی دوژمن و شەهید کرا. بەو چەشنە پێشمەرگەکان توانییان چەندین تانک و زرێپۆش و ئۆتۆمۆبیلی سەربازیی بتەقێننەوە وزەرەر و زیانی گەورە بە سوپای عێراق بگەیەنن و بەدەیان چەکداری دوژمن لەنێو ببەن، لێ مخابن بەهۆی ژمارەی کەمی پێشمەرگە و، نەبوونی چەک و تەقەمینییەوە. سەرەنجام زەعیم سدیقی خوێنرێژ، شاری هەڵبجەی داگیرکرد و، جاشە خۆفرۆشەکانیش، وەک پیشەی هەمیشەییان، لەپێشی لەشکری داگیرکەرەوە رژانە نێو شار و، شانبەشانی هێزەکانی داگیرکەر، دەستیانکرد بە تاڵانکردنی ماڵ و سامان و گرتن و ئازاردان و سووکایەتیپێکردن و، گوللەبارانکردنی دانیشتوانی شاری هەڵبجە.

سێیەم جار، لەسەردەمی شۆرشی ئەیلوول، لەرێکەوتی ١٩٧٤/٤/٢٤، فرۆکەکانی رژێمی بەعسی عێراق بۆمبابارانی شاری هەڵبجەیان کرد. لەو هێرشەدا، پتر لە ٢٠٠ کەس کوژران و پتر لە ٧٠ کەسی دیکەش بریندار بوون. رژێمی بەعس لەو پەلاماردانەیدا بۆمبای رووخێنەری گەورەی بەکارهێنا، بەجۆرێک هەر بۆمبایەک بەپانتایی ٢٠٠ مێتر دەورووبەری خۆی وێرانکردبوو، هەروەها بەقووڵایی ٥ مێتر زەوینی چاڵ کردبوو.

چوارەمین جار و، دوا کارەساتیش ساڵی ١٩٨٨ بوو کە هەڵبجە شەهیدکرا و، لەگەڵ شەهیدبوونی، بانگی بێکەسی و بەشمەینەتی وکۆیلەتی خۆی وگەلەکەی بەگوێی هەموو دنیا گەیاند.

رژێمی داگیرکەری بەعسی عێراق بەسەرۆکایەتیی سەددام حسێن، پێش ئەنجامدانی کارەساتی هەڵبجە و "ئەنفال"، پتر لە چوارهەزار گوند و دەیان شارۆچکەی کوردستانی وێرانکرد، بەسەدان هەزار کوردی لە شار و نێوچە بەپیتوبەرەکەتەکانی کوردستانەوە بەزۆرەملی راماڵدا و عەرەبی لەجێدانان. سەروەت و سامان و داهاتی کان و کانزاکانی کوردستانی تەرخانکرد بۆ ئاوەدانکردنەوەی عێراق و، سازکردنی پێگە و لەشکرگە و کڕینی هەموو جۆرە چەکێکی قڕکەر و کۆمەڵکوژ و، بەکارهێنانیان لەدژی نەتەوەی کۆیلە و بێدەرەتانی کورد. ئەمانە و هەزاران تاوان و کردەوەی نامرۆڤانەی دیکە، لەلایەن رژێم و سوپای داگیرکەری عێراقەوە لەماوەی ٣٥ ساڵ دەسەلاتی رەشیان بەدژی نەتەوەی کورد ئەنجامدران، بەڵام درندەیی رژێمی داگیرکەری عێراق، یان داگیرکەرانی بەشەکانی دیکەی کوردستان، ئەوە ناگەیەنێ و بەو مانایە نییە، کە ئێمە نەتوانین، یان رێ بە خۆماننەدەین هەڵە و کەموکورتییەکانی بزاڤ و راپەڕینەکانمان بخەینەڕوو، یان چاوپۆشی بکەین لە سیاسەتی چەوت و لارولەوێری سەرۆکایەتیی حیزبەکانمان، کە لەو قۆناخ و هەلومەرجە تایبەتەدا، لەغاوی رابوونی جەماوەری و بزووتنەوەی چەکداریی کوردیان بەدەستەوە بووە.

هەر نەتەوەیەک، کە وڵاتەکەی لەلایەن دەوڵەت و نەتەوەیەکی دیکەوە داگیرکرابێت، هەولی رزگاربوون بدات لەبندەستی و، خولیای ئازادی و سەربەخۆیی بێت، بەڵام، زاتی ئەوەی نەکا، هەڵە و چەوتییەکانی خۆی بخاتەڕوو، یان نزمبوونی ئاستی هۆشیاریی رێ بگرێ لێی و، خاڵە لاوازەکانی خۆی نەبینێت، ئەوا نەتەنیا خەباتەکەی پێش ناکەوێ و ئازادی و سەربەخۆیی بەخۆیەوە نابینێ، بەڵکو کارەساتەکانی بەسەریهاتوون، هەموو جارێک دوبارە دەبنەوە و، ئاسۆی تاریک دەبێ و، رێی رۆناکی لێ ون دەبێ.

بەدرێژایی ساڵانی ١٩٨٠ – ١٩٨٨، لە گەرمەی شەڕی عێراق – ئێران، هەردوو رژێمەکانی ئێران و عێراق تێدەکۆشێن بۆ سەرکەوتنی خۆیان و، رووخان، یان شکستپێهێنانی سەربازیی ئەوی دییان. لەو پێناوەدا، ئێران، بە ملیۆنان جەماوەری حیزبوڵلایی و کفنلەبەر و موسڵمانی خۆبەخش پشتی بەستبوو. رژێمی عێراقیش پشتیبەستبوو، بەسوپایەکی ئامادە و پۆشتە و پەرداخ و، پشتیوانی دارایی وڵاتانی عەرەب و کڕینی کەرەستە و تەکنۆلۆژیای جەنگی و جۆرەها بۆمبای قڕکەر و کۆمەڵکوژی وەک چەکی کیمیایی لە وڵاتانی رۆژاڤا و، وەرگرتنی زانیاری جەنگی بەرێگەی سەتەلایتی سیخوڕیی رۆژاڤا، سەبارەت بە جموجۆڵی هێزەکانی ئێران لەبەرەکانی شەڕ.

سەرەتای مانگی گوڵانی ١٩٨٣، فەرماندەکانی سوپای ئێران نەخشەی رزگارکردنی شاری "خورەمشار" و، نێوچەکانی دیکەی خوزستانیان داڕشت، کە لەلایەن هێزەکانی عێراقەوە داگیرکرابوون. کۆتایی مانگی گوڵان، هێرشی هێزەکانی ئێران دەستپێکرد و، لەرۆژی ١٣٦١/٣/٣ی هەتاوی، (مانگی پووشپەڕی ١٩٨٣ی ز) دەیان هەزار پاسداری ئیسلامیی بەهاوبەشیی لەگەڵ سوپای ئێران، بەرەو شاری "خورەمشار" هێرشیان برد و ئەو شارەیان لە چنگی هێزەکانی عێراق دەرهێنا. لەئەنجامی ئەو هێرشەدا، سوپای عێراق بۆ یەکەمجار، بەرەورووی شکستێکی گەورەهات و، (١٩) هەزار سەربازی بە دیلی کەوتنە دەستی

ئێرانییەکان و، بەدانی (١٦) هەزار کوژراو و بریندارى دیکەش لە گۆڕەپانەکانی جەنگدا، پاشماوەی هێزەکەی بەرەو نێو خاکی عێراق کشایەوە.

شکستی گەورەی سوپای عێراق لە بەرەی "خورەمشار" و خوزستان، ئەو بیرەی بردە مێشکی ئایەتوڵلا خومەینی و، کاربەدەستانی سیاسی و لەشکریی ئێرانەوە، کە دەرفەتی ئەوە هاتووەتەپێش، لەوڕەبەردانی هێزەکانی عێراق سوودوەربگرن و، هێزەکانیان بکشێننە نێو خاکی عێراقەوە. بەوەش زەوینە خۆشدەکرێ بۆ جێبەجێکردنی ستراتیژیی سیاسیی ڕژێم لەنێوچەکە، کەلەژێر دروشمی "راه قدس، از کربلا می گذرد" (ڕێی قودس، لە کەربەلاوە تێدەپەڕێ)، ڕەنگیدەدایەوە.

فەرماندەکانی سوپای پاسداران بەسەرۆکایەتیی موحسێن ڕەزایی، باشووری عێراقیان بۆ پێشڕەویکردنی هێزەکانیان بۆ نێو خاکی عێراق دەستنیشانکرد. بۆچوونەکەشیان ئەوە بوو، باشووری عێراق نێوچەیەکی شیعەنشینە و، زۆربەی کەسایەتیی ئاینی و زۆربەی شیعەکانی نەیاری ڕژێمی سەددام لەئێران دەژین. داگیرکردنی باشووری عێراق دەبێتە هۆی ڕزگاربوونی شیعە لەژێردەسەڵاتی سەددام و، ڕاپەڕینێک لەنێویاندا دروستدەکات. بەوەش زەوینە بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی بەعس و هێنانەسەرکاری حکوومەتی شیعە لەعێراق خۆشدەکرێت.

سوپای پاسدارانی ئیسلامیی، جێبەجێکردنی نەخشەکەی گرتە ئەستۆی خۆیەوە و، لەڕۆژی ٦٤/١١/٢٥ی هەتاوی (١٩٨٦) دەیان هەزار پاسداری ئیسلامیی بەدروشمی "اللّه اکبر – خومەینی رهبر"، بەرەو "فاو" و "مەجنون" و، دووڕگە و قامیشەڵانەکانی باشووری عێراق هێرشیان برد و، بێگوێدانە گۆڕەپانەکانی بە مین چێندراو، بەسەر لاشەی کوژراوی خۆیاندا تێپەڕبوون و، بەدەیان کیلۆمێتری چوارگۆشەیان داگیرکرد.

سوپای عێراق، جگە لەوە کە لەبەرەیەکی بەرفراوان لەگەڵ هێزەکانی ئێران لەشەڕدا بوو، هەروەها بەشێک لە سوپا و جبەخانەی لە کوردستان مۆڵدابوو، بۆ بەرەنگاریکردنی پێشمەرگە. هێزی پێشمەرگە لە باشووری کوردستان، بەسایی شەڕی نێوان ئەو دوو دەوڵەتە داگیرکەرەوە، دەرفەتی باشتر لوابوو بۆی، تا هێرشی زیاتر بکاتە سەر لەشکرگە و پێگە سەربازییەکان، کە پتریان لەنێوچەی "منع التجول" (ڕێبەندکراو بۆ گەڕان) دا دامەزرابوون. لەسەرەتای هەشتاکاندا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، هێزێکی چەندین هەزار کەسیی ئازا و دەستوەشێنی پێکەوەنابوو. لەماوەی ساڵانی نێوان ٨٠ – ٨٤، بەدەیان پێگەی سەربازیی ڕژێم، لەسەر چیا و گردۆڵکەکانی نێوچەی "ڕێبەندکراو"، لەلایەن پێشمەرگەوە گیران و، بەسەتان سەرباز و بەکرێگیراوی ڕژێم تێداچوون. ڕێکخستنی نهێنی و، چالاکیی نێو شارەکان سەرلەنوێ بووژانەوە. گەلێک لەو گوندانەی پاش هەرەسەکەی شۆڕشی ئەیلول کاولکرابوون، لەلایەن بنەماڵەی پێشمەرگە و، هێندێک لە جۆتکارەکانی گوندەکانەوە ئاوەدان کرابوونەوە و، نێوچەی ئازادکراوی پێشمەرگە، تادەهات بەرینتر و فراوانتر دەبوو.

لەسەرەتای هەشتاکاندا، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بەمەبەستی یەکلاییکردنەوەی دەسەڵات بەسەر "پشتوێنی ڕێبەندکراو بۆ گەڕان" ی باشووری کوردستان، لەچەند شەڕ و هێرشێکدا بۆ سەر پێشمەرگەکانی بەرەی "جود" (بەرەی نیشتمانیی – دیمۆکراتی)، لەکات و ساڵی جیاجیادا، لە قەرناقا و پشتئاشانی قەندیل و لە شارباژێر و شارەزوور و دۆڵی جافەتی و

... هتد، سەتان پێشمەرگەی "جود" ی لەنێوبرد و، دەستیگرت بەسەر بنکە و بارەگە و کەلوپەلیاندا. ئەم شەڕ ولێکدانانە بۆ ئەوە بوو، کە ڕژێمی عێراق، یەکێتیی نیشمانیی کوردستان وەک هێزی سەرەکیی نێوچەی "ڕێبەندکراو بۆ گەڕان" بناسێت و، حیساب بۆ ئەوانی دیکە نەکات!

بۆ سەددام و ڕژێمەکەی، درێژەدان بە شەڕ لەدوو بەرەی فراوان و بەریندا هاسان نەبوو، شکستی گەورەی بە هێزەکانی دێنا و، تووشی کارەساتی دەکرد. بۆ دەربازبون لەو قەیرانەی تووشی ببوون، دەبوو ڕێگەچارەیەکی گونجاو بدۆزنەوە. ئەوە بوو ساڵی ١٩٨٤، ڕێگەی وتووێژی لەبەردەم یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا کردەوە، تا بتوانێ بەدڵنیاکردنی سەرکردەیەتیی یەکێتیی، ئەو سوپا و چەکوچۆڵەی لە کوردستان مۆڵیداوە، بەئەرخایەنی و بێترس، لە کوردستانەوە بەرەو باشووری عێراق، بۆ پێشگرتن لە هێرشی سوپای ئێران بیانگوێزێتەوە.

کاتێک، ڕژێمی بەعسی عێراق توانی بەو گاڵتە و گەمەیەی نێوی نابوو "مفاوضات"، هێرشی پێشمەرگە بوەستێنێ و، بە گواستنەوەی هێزەکانی لە کوردستانەوە بۆ باشووری عێراق، بە کەڵکوەرگرتن لە چەکی کیمیایی و، ٧٥ ڕۆژ جەنگی خوێناویی بەردەوام، "فاو" و، هەموو ئەو نێوچانە ئازاد بکاتەوە، کە لەدەستی ئێرانییەکاندا بوون و، دەیان هەزار پاسداری ئێرانی بە گازی کیمیایی بخنکێنێ و، تۆڵەی شکستی گەورەی خورەمشار بکاتەوە لێیان و، لە باشووری عێراق بەتەواوەتیی ڕاماڵیان بدات، ئەوجا نەتەنێ لەهەموو بەڵێنییەکانی دابووی بە ی. ن. ک. پاشگەزبووەوە، بەڵکو داوای چەکداماڵێن و تەسلیمبوونەوەی کردلێیان و، گوتیشی: "ئامادەیە لێبوردنی گشتی ڕابگەیەنێت!"، بەڵام هەگەر یەکێتیی نیشتمانیی، نیازی هەڵگیرسانەوەی شەڕ لەمێشکیدا بێت، ئەوا سوپای عێراق، بە توندترین شێوە هێرش دەکاتە سەریان و، چیا و دەوەن و دارسانی کوردستانیشیان لەگەڵ دەسووتێنێت. دواکۆبوونەوەی نێوان بەعس و یەکێتیی کە کاک نەوشیروان سەرپەرشتیدەکرد، لەدواڕۆژەکانی گوتوبێژی بێئەنجامی یەکساڵەیان، لەساڵی ١٩٨٥، لە شارەدێی "بنگرد" ی سەر بە دۆڵی "مەرگە"، لەنێزیکی دوکان بەگرژی و وشەی هەڕەشەئامێز لەلایەن هەردوو لایانەوە کۆتاییهات.

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، نەچووە ژێر داواکەی بەعس و، سەرلەنوێ بڕیاری شەڕکردنی دایەوە. هاوکات، لەوەش دڵنیابوو کە ڕژێمی عێراق، ئەوجارەیان هێرشی گەورەتر دێنێتەوە سەریان. لەبەر ئەوە، دەبوو کات بەفیڕۆنەدرێ و "پشتبەرە" یەک بۆ دامەزراندنی بارگە و بنکە و، نەخۆشخانە و بنکەکانی سەرکردەیەتیی دابین بکرێت. دیارە لە ئێران زێتر چ جێگە و شوێنێکی دیکە نەبوو کە بیری لێبکەنەوە و، بۆی بچن!

بەبۆچوونی لێکۆڵەوەران و پسپۆڕانی سیاسی و لەشکریی ئەو سەردەمە، ئەنجامەکانی جەنگی "بەسرە" و، "فاو" و، تێکشکانی سوپای ئێران لە بەرەی باشووری هەردوو وڵات، بەمانای کۆتایی جەنگ و دۆڕانی یەکجاریی ئێران و، سەرکەوتنی عێراق بوو. چونکە لەبەرامبەر هێزی سەرتری ئاسمانی و ڕاکێتی دوورهاوێژ و چەکی کیمیای و جۆرەها چەکی دیکەی رووخێنەر و کۆمەڵکوژ، کە ڕژێمی عێراق هەیبوو، ئیدی ڕێخستنی شەپۆل شەپۆل مرۆڤی خۆبەختکەری موسلمان و بەکوشتدانیان لەبەرەکانی شەڕ، ڕۆڵ و کارکردی خۆی لەدەست دا.

هەر دوو رژێمی ئێران و عێراقیش لەو راستییە گەیشتبوون، کە بەدوای "جەنگی بەسرە و فاو" دا، بارودۆخێکی نوێ هاتووەتە ئاراوە و، دەبێ پلانێکی نوێ دابرێژن بۆی.

کارگێرانی سیاسی و لەشکریی ئێران، بیریان لەوە کردەوە، کردنەوەی بەرەیەکی نوێ لە کوردستانەوە، لە گەلێک لایەنەوە، لەبەرژەوەندییاندا دەبێ. لەلایەک، بەراگەیاندنی هێرش و کردنەوەی بەرەیەکی نوێ، شکستی بەرەی باشووری ئێران – عێراق لەبیری خەڵک دەبەنەوە، لەلایەکی دیکەوە، قورسایی هێرشی سوپای عێراق بۆ سەر باشووری ئێران کەمدەکەنەوە کە بەشادەماری ئابووری و بازرگانیی ئێران دەژمێردرێت. هاوکات، بە کۆکردنەوەی هەموو ئۆپۆزسیۆنی عێراقی، بە کورد و شیعە و، رێکخراو و حیزبی ئیسلامیی سوننەوە، لەژێر رێبەرێتیی ئێران خۆیدا، قورسای و گرانیی شەڕەکە دەخەنە کوردستانەوە و، لە ئێران دووری دەخەنەوە. جگە لەمانە، لەئەگەری راوەستاندنی شەڕ و راگەیاندنی ئاگربەس و، دەستپێکردنی گوتوبێژ لەگەڵ رژێمی عێراق، ئەوکات دەتوانێ، ئۆپۆزسیۆنی عێراق – بەتایبەتیی کوردەکان، وەک "کارت" بەکاربێنێ بەرامبەر نەیارە نێوخۆییەکەی (رێکخراوەی موجاهدینی گەلی ئێران)، کە ئەویش لەدەستی سەددام دایە.

گرێپووچکەی پلانی نوێی ئێران، لەوێدا بوو، حیزب و رێکخراوەکانی باشووری کوردستان تینووی خوێنی یەکتر بوون و، شەڕی مان و نەمانی یەکدییان دەکرد. سەرەتا پێویستبوو کۆیانبکاتەوە و، بەرێنوێنی و چاودێری و نێوبژیوانیکردنی خۆی، بەرەیەکیان لێ دروستبکات. سەرکردەیەتیی حیزبەکانی باشوور، لەسەر ویستی کاربەدەستانی ئێران، شەڕی نێوخۆییان وەستاند و لەگەڵ یەک رێککەوتن بۆ یەکخستنی هێزەکانیان لەدژی رژێمی عێراق. لەبەر ئەوە، هەر چەند پێکهێنانی "بەرەی کوردستانیی"، لەلایەن حیزب و رێکخراوەکانی باشووری کوردستانەوە لەپاش کارەساتی هەڵەبجە، بەرەسمیی راگەیەندرا، بەڵام لەراستیدا، ئەو بەرەیە هەروەک لەسەرەوە ئاماژەم کردپێی، پێش کارەساتی هەڵەبجە و، لەسەر ویست و ئامانج و بەرژەوەندیی ئەوکاتی رژێمی ئێران، لە تاران پێکهات.

پێوەندیی نێوان ئێران و یەکێتیی، لە وەرزی بەهاری ساڵی ١٩٨٦ ەوە دامەزرایەوە. سەرەتا هاتوچۆ و دانووستانەکان بەنهێنی بوون. لەوەرزی هاوینەوە، هاتوچۆ و دانووستانەکان چڕتر و خێراتر کران. یەکێتیی لە تاران نووسینگە و، لەشاری سەقزیش چەندین بنکەی دامەزراند.

بەپێی رێککەوتنی پێشووتری نێوان سەرکردەیەتیی ی. ن. ک. و رژێمی ئێران، لەرۆژی ١٩٨٦/١٠/٦، کۆمەڵێک پێشمەرگە و چەندین فەرماندەی کەرتەکانی یەکێتیی، لەگەڵ ژمارەیەک ئەفسەر و پاسداری کۆماری ئیسلامیی – سەر بە "قرارگاه رمضان"، بەسواری بیست تراکتۆر و دوو ئۆتۆمۆبیلی سەربازیی پڕ لە راکێت وگوللە تۆپ و باړووتەوە، بە دۆڵی ئالانی سەردەشت لە رۆژهەڵات و چەمی "کەلۆێ" دا پەڕینەوە بۆ دۆڵی سەفرە و زەروون و، چوون بۆ گوندی "زێوێ" ی بناری "پیرەمەگروون". لەوێشەوە بەنهێنی و بەجادەی گوندەکاندا ملیان نا بۆ نێوچەی کەرکووک و، ئێوارەی ١٩٨٦/١٠/١٠، پێشمەرگەی کورد و پاسداری ئێرانیی، لە گوندی "سەرچنار" ەوە بەنێوچەی "سالەیی" و "شێخ بزێنی" دا شۆڕبوونەوە و گەشتنە شوێنی دیاریکراو. ئەوجا لەشەوی ١٠- ١٩٨٦/١٠/١١ دا تۆپبارانی خەستی پاڵاوگە و چاڵەنەوتەکانی کەرکووکیان کرد. دوابەدوای تەواوبوونی تۆپبارانەکە، میدیای ئێران کردی

بەهەراوهۆریا و بڵاوکردنەوەی سروود و، فووی بە شەیپوور کەرەنای سەرکەوتندا کرد... پاش ئەنجامدانی ئەو چالاکییە هاوبەشە، جەلال تالەبانی سەردانی ئێرانی کرد و، لەلایەن سەرکۆماری ئێران (هاشمی رەفسەنجانی) و موحسێن رەزایی فەرماندەی سوپای پاسدارانەوە پێشوازیی گەرم کرا. لەسەردانەکەی جەلال تاڵەبانیدا، پرسی ئاشتکردنەوەی "جود" و "یەکێتیی"، لەلایەن ئێرانییەکانەوە هێنرایە ئاراوە. شایانی باسە، "جود" (بەرەی نیشتمانیی دیمۆکراتی)، لە پارتی دیمۆکراتی کوردستان، حسک، حسیک و حیزبی شیووعی عێراقی پێکهاتبوو.

بەدرێژایی ساڵەکانی ٨٦ و ٨٧، شەڕ و پێکدادانی توند وخوێناوی لەنێوان هێزی پێشمەرگە و سوپای داگیرکەری عێراق بەردەوامبوو. ئێران، جگە لە یارمەتی دارایی، هەروەها چەک و تەقەمەنیشی دەدا بە یەکێتی و، پێشمەرگەی برینداریش دەگوێزرانەوە بۆ نەخۆشخانەکانی ئێران. سوپای عێراق لەنێوان مانگەکانی رەشەمە و گوڵانی ساڵی ١٩٨٧ بۆ ماوەی ٣٧ رۆژ، لەدەیان گوندی نێوچەی دۆڵی بالیسان و شێخ وەسان و، سەرگەڵو و بەرگەڵو و دۆڵی مالوومە، چەکی کیمیایی بەکارهێنا و، بەهۆیەوە بەسەتان ژن و منداڵ و گەورە و بچووک شەهیدکران. ئەو بریندارانەش کە برابوون بۆ نەخۆشخانەکانی هەولێر و رانیە و، نەخۆشخانەی شارەکانی دیکە، زۆربەیان لەلایەن دەزگەکانی ئاسایشی بەعسەوە کۆکرانەوە و بێسەروشوێنکران. ئەوکات کەس هەستی بەوە نەکرد کە رژێمی سەددام، چ نەخشەیەکی گڵاو و درندانەی بۆ لەنێوبردنی یەکجاریی نەتەوەی کورد دارشتووە!

دەستپێکردنی هێرشی هاوبەشی "بەرەی کوردستانی" و سوپای ئیران، بۆ سەر هەڵەبجە!

نەخشەی هێرشکردن بۆ سەر هەڵەبجە لەلایەن ئێرانییەکان و لایەنە کوردییەکانی باشوورەوە، لەمێژبوو دارێژرابوو، بەڵام فەرماندە و هەندازیارەکانی تۆپخانەی ئێران پێویستیان بەکۆکردنەوەی زانیاریی تەواو هەبوو، سەبارەت بە شوێنی لەشکرگە و هێزەکانی عێراق لەنێوچەکە. لەبەر ئەوە، لەکاتی چوون و شناساییکردنی شوێنە سەربازییەکان لەلایەن تیمەکانی هەندازیاری و فەرماندەکانی سوپای پاسدارانەوە، چەندین فەرماندە و کەرتی پێشمەرگەی یەکێتیی دەبوونە پاسەوان و چاوساخیان.

رۆژەکانی ٧ و ٨ی مانگی رەشەمەی ساڵی ١٩٨٨، بەسەتان پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بە ئۆتۆمۆبیلی سەربازیی، لە دۆڵی خرپی نێوزەنگ و نێوچەی "سوێسنایەتی" ی سەر بە شاری "سەردەشت" ی رۆژهەڵاتەوە گوێزرانەوە بۆ لەشکرگە (پادگان) ی شاری سنە.

پاش حەوانەوە و نانخواردن، لەشەوی ٨ لەسەر ٩ دا، دەمژمێر(١) ی نیوەشەو بە ئۆتۆمۆبیلی سەربازیی گوێزرانەوە بۆ نێوچەی هەورامانی رۆژهەڵات.

شاری هەڵەبجە، بەتایبەتی لەشکرگە و پێگەسەربازییەکانی رژێمی عێراق لە ئێوارەی رۆژی ١١ی رەشەممەوە، بۆ ماوەی سێ رۆژ، لە چیاکانەوە گوللەبارانی خەستی هێزەکانی تۆپخانەی ئێرانی لەسەر بوو. ئەوجا هەموو پێگە سەربازییەکانی عێراق کە لەسەر گرد و تەپۆڵکەکاندا دامەزرابوون، لەلایەن پێشمەرگەوە هێرش کرایەسەریان و، یەک لەدواییەک دەستیان بەسەردا گیرا. سەربازەکانی نێو پێگەکان کە لە بەرامبەر هێرشی خێرا و نەترسانەی پێشمەرگەدا توانای بەرگریکردنیان نەمابوو، جلوبەرگی سەربازییان لەبەریان دادەکەند و بەرەو نێو مزگەوتەکان هەڵدەهاتن. هێندێکی دیکەشیان بەرەو نێو شاری هەڵەبجە دەکشانەوە و، فەرماندەکانیان لەنێو بنکە سەربازییەکاندا، بۆ بەرگریکردن رێکیاندەخستنەوە. بەشێکی دیکەشیان رێی هەڵاتنیان هەڵبژارد و، لە هەڵەبجە دوورکەوتنەوە. پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دێمۆکراتی کوردستان و حیزبی سۆسیالیستی کوردستان و بزووتنەوەی ئیسلامیی کوردستان، هێزی سەرەکیی بوون لە هێرشەکەدا و، شانباشانی یەک، کشانە خوارەوە بۆ نێو شاری هەڵەبجە. هێزێکی دیکەی پارتی دێمۆکراتی کوردستان لە قوڵی مەریوان و "ئەحمەد ئاوا" شەوە پێشڕەوییان کرد.

ئێوارەی رۆژی (١٤)ی مانگ، سەرەتا ژمارەیەکی کەم لە پاسدارانی ئێرانی، بۆ چوونە نێو شار لەگەڵ پێشمەرگە بەشدارییانکرد، بەڵام لەڕۆژی (١٥) ی رەشەممەوە کە شار بەتەواوەتیی کەوتەدەستی پێشمەرگە، ئەوجا پاسدارەکانیش رژانە نێو شار. پاسدارەکان سڵاویان لە خەڵک دەکرد و، پەیتا پەیتا دروشمی " الله اکبر – خومینی رهبر" یان دەگوتەوە. دەچوونە نێو ماڵانەوە و، داوایان دەکردلێیان خواردنیان بۆ ئامادە بکەن. هێندێکیان بەسواری مۆتورسیکل بەدەوری هەڵەبجەدا دەسووڕانەوە. زۆربەیان لاو و هەرزەکار بوون. هێندێکیان لە باتی چەک، دار و چەقۆیان هەڵگرتبوو. بەنێو شەقام و کۆڵانی شاردا دەگەڕان و، لەدانیشتوانەکەیان دەپرسی: "چەندە رێگەیان ماوە بگەنە شارەکانی نەجەف و کەربەلای پیرۆز؟!". پێشمەرگەی لایەنە کوردییەکانیش لەچەند جێگەیەکی شار ، شایی و هەڵپەڕکێیان دەکرد!! بەڵام ترس و سام باڵی بەسەر خەڵکی شاردا کێشابوو. بەتایبەت کاتێ خەڵکەکە زانییان فەرمانبەرەکان لەلایەن رژێمی سەددامەوە ئاگادارکراون شار جێبێڵن، ترس و پەژارەی خەڵک زێتری کردبوو.

زۆربەی دانیشتوانی شار، دڵنیابوون لەوەی کە رژێمی سەددام بێدەنگ نابێ و پەلاماری شارەکە دەدا، لەبەر ئەوە هەوڵیاندا لەشار بچنە دەرەوە، بەڵام لە چەند رێگەیەکدا ئێرانییەکان و، لە چەند رێیەکی دیکەشەوە پێشمەرگە دامەزرابوون و، پێشیان لە خەڵکەکە گرت و گێڕایاننە بۆ نێو شار. لێکدانەوەی سەرکردەیەتیی حیزبەکان ئەوە بوو، شاری هەڵەبجە و دەوروبەری وەک نێوچە و پێگەیەکی رزگارکراو لەژێردەستیان رابگرن، کە خەڵک و ئاوەدانیی تێدابێت، کە دیارە ئەوەش بۆچوونێکی نابابەتانە و لەڕووی زانستی جەنگەوە ساویلکانە و نەشارەزایانە بوو، چۆنکە شاری هەڵەبجە و دەوروبەرەکەی بەپشتیوانی و ئامانجی سیاسیی داگیرکەری بەشێکی دیکەی کوردستان رزگارکرابوو، نەک لە ئەنجامی راپەڕینێکی جەماوەری و، پلان و

ستراتیژێکی نەتەوەیی، کە خەڵکەکە بە شەڕی خاک و پارێزگاریی لەنیشتمانی خۆیانی بزانن و، ئامادەی هەر جۆرە لەخۆبوردوویی و هێرشێکی دوژمنی داگیرکەر بن. ئەمە لەلایەک، لەلایەکی دیکەشەوە، سوپای عێراق لەوسەردەمەدا، نەتەنێ لاواز نەبوو، بەڵکو لەهەموو روویەکەوە لەوپەڕی بەهێزبوونیدا بوو. سەرکردەیەتیی کورد، دەبوو بیانزانییایە، وڵاتانی رۆژهەڵاتی ناڤین و، هەروەها دنیای ئازاد، لەترسی پەرەسەندنی بیری بنچینەگرانەی خومەینیی لەنێوچەکە، پشتیوانی لە رژێمی عێراق دەکەن، لەبەر ئەوە، سوپای عێراق، هەروەک چلۆن لە "بەسرە" و لە نێو قامیشەڵانەکانی باشووری عێراق، دەیان هەزار سەربازی ئێرانی بەگازی کیمیایی خنکان و دنیا بێدەنگ بوو، هەرواش لە کوردستان و، بەرامبەر نەتەوەی کورد ئەو تاوانە ئەنجامدەدا، بەو جیاوازییەوە کە لە باشووری عێراق – هێزی چەکداری ئێرانی تێداچوون، بەڵام لە کوردستان ژن و منداڵ و خەڵکی رەشوڕووت و بندەستی کورد لەنێودەچێ. سەرباری ئەمانەش، هاوپەیمانێتیی کورد لەگەڵ رژێمی بنچینەگری خومەینیی، تاوانەکانی رژێمی عێراق و کێشەی رەوای کورد، دەکا بەژێر لێفەوە...

هێرشی دژەهێرشی عێراق، پێشنیوەڕۆی رۆژی ١٦ی رەشەممە، سەرەتا، بە هێرشی ئاسمانیی کلاسیکی لەگەڵ تۆپبارانکردن لە سەربازگەی "سەید سادق" ەوە دەستپێکرد. زۆربەی دانیشتوانی هەڵەبجە، لە حەوشە و بەردەرکی خانووەکانیان، حەشارگە و کۆنەتەیارەیان دروستکردبوو. هێندێک لە خەڵکەکە، لەگەڵ بیستنی دەنگی فڕۆکە و تەقینەوەی بۆمباکان، چوونە نێو حەشارگەکانەوە. بەشێکی دیکەش چوونە نێو حەشارگەی پێگەکانی سەربازی و لەشکرگەی حکوومەتەوە کە لەدەستی پێشمەرگەی کورد و پاسداری ئێرانیدا بوون. فڕۆکەکانی عێراق لەیەکەم هێرشیاندا بۆمبای ناپاڵم و فسفۆڕیان بەسەر شارەکەدا باراند و، دەنگێکی زۆر گەورە و گڕێکی یەکجار زۆر و رووخێنەری هەبوو. هێرشی ئاسمانی و تۆپبارانکردنی زەوینیی، بێپسانەوە و بۆ ماوەی چەندین سەعات بەردەوام بوو. دەرەتانی هەناسەدان و جموجۆڵی بڕیبوو. فڕۆکە بەبەردەوامی بە ئاسماندا دەسووڕانەوە، شەش فڕۆکە دەگەڕانەوە شەشی دیکە دەهاتنەجێیان.

ئەو کەسانەی کە بەنێوشەقامەکاندا دەگەڕان، توانیبوویان بەڕۆنی ببینن کە فڕۆکەکان عێراقین، چۆنکە هێندە نەوی و نزم دەفڕین کە ئاڵا و نووسراوەکانی سەر فڕۆکەکان دەبینران و دەخوێندرانەوە. لەپاشنیوەڕۆدا، دەمژمێر (٣)، ئەو کەسانەی لەنێو حەشارگەکان مابوونەوە، هەستیان بە بۆنێکی نامۆ و نائاسایی کرد. چڕیی هێرشەکە زیاتر بۆ سەر بەشی باکووری شار بوو – بڕێک دوور بوو لە بنکە سەربازییەکانەوە، هەرچەند بنکە سەربازییەکانیش چۆڵکرابوون. خەڵکەکە لەنێو حەشارگەکاندا هەستیان بەهێرشی کیمیایی کرد. لەوەوە ترس و پەژارە دایگرتن. سەرەتا هەوڵیاندا، بەمۆری و پەڕۆی تەڕ، درزوکەلەبەری دەرکە و پەنجەرەکان بگرن و، خاولی تەڕیاندا بەرروومەتیاندا و، ئاگریان کردەوە، بەڵام کاتێ زانییان ئەوکارانە بێسوودن، هیچ چارەیەکیان نەما، جگە لە هەڵاتن بۆ نێو کۆڵان و شەقامەکان نەبێ...

پاش ئاوابوونی خۆر، وردە وردە تاریکی داهات. بەهۆی تۆپبارانی رۆژی پێشووەوە، کارەبا پچڕابوو. ئەوانەی واهێشتا مابوون، لەنێو تەم و مژ و دووکەڵ و رۆناکییەکی کەمخایەندا،

دیمەنی سامناک و دڵتەزێنیان بەدیدەکرد. لاشەی مردوو – مرۆڤ و ئاژەڵ لەنێو کۆڵان و شەقامەکان و لەنێو ئۆتۆمۆبیل و حەوشەی ماڵان کەوتبوون. ئەوانەی کە مابوون، ئەو دیمە سامناکانەیان دەدیت، بەڕێگەدا دەڕۆیشتن، دەکەوتن و هەڵدەستانەوە. هێندێکیان حەپەسابوون

و بەدەنگی بەرز پێدەکەنین، هێندێکی دیکە دەیانقیژاند و هاواریان دەکرد و، بەملاوئەولادا هەڵدەهاتن. بەشێک لەو خەڵکەی توانیبوویان خۆیان دوور بخەنەوە، زۆر بەزەحمەت چاویان دەدیت، چاویان دەتگوت دەرزیئاژن کراوە، میزیان تێکەڵ بە خوێن ببوو.

پاسدارەکان و سەربازەکانی ئێران کە جلوبەرگ و کڵاوی دژەگازیان لەبەردابوو، بەپەلە و ڕاکردن، بەنێو شەقامەکاندا تێپەڕبوون و لەشار دوورکەوتنەوە...

دوو ڕۆژ پاش ئەوە، کە شار بەتەواوەتیی لەلایەن ڕژێمی ڕەگەزپەرست و داگیرکەری بەعسەوە خنکێندرا، ئەوجا پاسداری ئیسلامی و پێشمەرگەی حیزبەکانی باشوور، لەئێوارەی ١٨ و ڕۆژی ١٩ی مانگدا گەڕانەوە بۆ نێو شار. پاش دیتنی لاشەی هەزاران کوژراوی شارەکە و، ئاواڵەبوونی دەرکەی حەوشەی ماڵان، لەپێشدا، "جیهادچییەکان"، کە بەپێی بیروباوەڕ و ڕێنوێنییەکانی ئایەتوڵڵا خومەینیی "رهبر مستضعفان جهان"، (ڕێبەری چەوساوەکانی جیهان)، پەروەردەکرابوون، دەستیانکرد بە کۆکردنەوەی ئۆتۆمۆبیل و مافوور و خشڵ و زێڕوزێوی نێوماڵەکان. هێندێک لە پارێزەرانی ئیسلام، بۆ دەرهێنانی بازنی زێڕوزێو لەدەستی کچان و ژنانی شەهیدکراوی هەڵەبجە، دەست و مەچەکیان بڕین. چەند پاسدارێکی دیکەش، بەوەشەوە نەوەستان و دەستدرێژییان کردە سەر لاشەی کچەکوژراوەکان. سەرکردەیەتیی حیزبە کوردییەکان، کاتێک زانییان سوپای دزوجەردەی ئێرانی هاوپەیمانیان، بەو شێوە نامرۆڤانەیە بەربووەتە تاڵانکردنی سامانی دانیشتوانی بەکۆمەڵسووتاوی شارەکەیان، نەیانتوانی لەوە زیاتر بێدەنگ و چاوەڕوان ڕاوەستن، ئەمانیش کەوتنەخۆ و چەندین لۆری و کۆمەڵێک جەردە و شرەخۆری گوێڕایەڵی بەنێو پێشمەرگەیان دەستنیشانکرد بۆ کۆکردنەوەی کەلوپەلی ئەو ماڵانەی کە هێشتا لەلایەن پاسدارەکانی ئیسلامەوە تاڵان نەکرابوون. ئەوجا کەلوپەلی دزراوی ماڵەکانیان لەژێر بەرپرسیارەتیی (د. ک. ش) کە خۆشی هەر خەڵکی هەڵەبجە بوو، بەسواری لۆری لە هەورامانەوە دەگواستەوە بۆ گوندەکانی داوداوێ و مام کاوێ و مەزرە لە دۆڵی سوێسنایەتی و نێزیکی خڕی نێوزەنگ، کە سەرکردەیەتیی یەکێتیی لێبوو. سەرکردەیەتیی لەوەرامی ئەو پێشمەرگانەی بەکارەکەیان زانیبوو، دەیانگوت: "ماڵی ئەو کەسانە دەهێنرێت کە سیخوڕ و بەکرێگیراوی بەعسن!!!". پاش ئەوەی لۆرییەک لەڕێگەی چوون بۆ ماڵانی

سەرکردەیەتیی، دیار نەما و، لووش درا، بەرپرسیاری ئەم چالاکییە پرشانازی و مێژووییە بانگێشتکرا بۆ دۆڵی قاسمە رەش و مەزرە، کە ئەویش لەترسی ترۆوتیرۆرکردنی نەیوێرا بچێ و لەشاری سنە خۆی شاردەوە.... لەو رۆژە تاریک و پرنەهامەتییانەی مێژووی کورددا، گەلێک پێشمەرگەی خاوەن شەرەف و خاوەن هەڵوێست هەبوون کە بەتوورەی و بێزارییەوە، نێوی کەسانێکی وەک (ش. ح. م.) و (ق. ک.) و (ح. ح. غ.) بیان دێنا و دژایەتیی خۆیانیان بەرامبەر کردەوەی ئەو کەسانە و سیاسەتی چەوتی سەرکردەیەتیی حیزبەکانیان دەردەبڕی...

رژێمی ئێران لە کردنەوەی بەرەی نوێ لە هەورامان و هەڵەبجە، چەندین مەبەستی هەبوو:

یەکەمیان – لەوکاتەدا شاری "نەوسوود" و چەندین گوندی سەر سنوور، لەوانە "دەرەتفێ" و "پەروێنی" و "شێخان"، نێوچەیەکی رزگارکراو بوون و، بەدەست هێزی "شاهۆ"ی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانەوە بوون. هەروەها هێزێکی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران بەنێوی "کوردانی شوان"، لەو نێوچەیە بوون. بنکەی سەرەکیی (گوردانی شوان) لە گوندی "بیارە" بوو. پێشمەرگەی هەردوولایان (حیزب و کۆمەڵە)، گەلێک جار دەستیان لە هێزەکانی ئێران - لە مەریوان و سنە و هەورامان دەوەشاند و، دەگەڕانەوە بۆ ئەم نیوچە رزگارکراوە. لەهەموو خاکی رۆژهەڵاتی کوردستاندا، تەنیا ئەم نێوچەیە بەدەست پێشمەرگەوە مابوو، لەبەر ئەوە داگیرکردنی شاری نەوسوود و دەوروبەری، گرنگییەکی زۆری بۆ رژێمی ئێران هەبوو.

لەگەڵ گەیشتنی سوپای ئێران بۆ سەر مەتەرێزی پێشمەرگە، شەڕ و لێکدانی توند دەستپێدەکات. پێشمەرگەکان دوو هێرشی لەسەر یەکی سوپای ئێرانیان تێکدەشکێنن و، بەدەیان چەکدار لەنێودەبەن و دەستدەگرن بەسەر ژمارەیەکی زۆر چەک و تەقەمەنیدا، بەڵام بەهۆی بەربڵاویی بەرەی شەڕ و گیرانی هەڵەبجە و دۆڵ و چیاکانی دەوروبەریانەوە، ناچاردەبن پاشەکشە بکەن. بەشێک لە پێشمەرگەکانی حیزبی دیمۆکرات، کە ناتوانن خۆیان دەرباز بکەن، بە ژن و منداڵیانەوە دەکەونە گەمارۆی هێزەکانی ئێران و، بەدیل دەگیرێن. پێشمەرگەکانی کۆمەڵەش، پێشتر لەکاتی کیمیابارانکردنی هەڵەبجەدا چواردە پێشمەرگەیان بە گازی کیمیایی بەخەستی بریندارببوون، کە لە بنکەی بیارە. دایاننابوون. لەدرێژەی هێرشەکانی سوپای ئێراندا، گوردانی شوانی کۆمەڵە بەتەواوەتیی گەمارۆ دەدرێ و، شەست پێشمەرگەیان لە دوجەیلە و ئۆردووگای سیروان شەهید دەکرێن. ئەوجا پێشمەرگە بریندارەکانی نیو بنکەکەشان، بەدیل دەگیرێن و، دەیانبەن بۆ شاری سنە و، دوای ئەشکەنجەدانێکی زۆر، گوللەبارانیان دەکەن. تەرمەکانیشیان دەبەن بۆ گۆڕستانێکی تایبەت بە پێشمەرگەی کوژراو و، تێکۆشەرانی کورد، کە رژێم دروستیکردووە بۆیان و، نێوی ناوە "گۆڕستانی لەحنەت ئاوا"، لەوێ بە جلوبەرگەکانیانەوە و، بەکۆمەڵ دەیانخەنە چاڵەوە.

ئەو بەشە لە پێشمەرگەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان کە لەگەڵ ژن و منداڵەکانیان گیرابوون، لەلایەن دوو کەس لە فەرماندەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەنێوی (ق. ک.) و (ح. ح. غ) ەوە، ئەم چەند رێگەیە پێشنیاز دەکەن پێیان:

١- دەتوان ببن بە پێشمەرگەی ی. ن. ک.

٢- دەتوانن ببن بە چەکداری "قەرارگای رەمەزان" (کوردییەکەی ببن بە جاشی ئێران! ن.)

٣- سەربەخۆ و لەسەر بەرپرسیارەتیی خۆتان، تەسلیمی ئێران ببنەوە!

پاش ئەوەی هەردوو رژێمی ئێران و عێراق، لەماوەی نێزیک بە ٨ساڵ جەنگ، بەسەتان میلیارد دۆلار زیانی ماڵی و پتر لە ملیۆن و نیوێک کوژراو و چەندین ملیۆن بریندار و پەککەوتە و کۆڵەوارو دیل و ئاوارەیان بەرکەوت و، نەیانتوانی یەکدی برووخێنن، ئەوجا گۆڕەپانی کێبەرکێکەیان گواستەوە بۆ نێو خاکی کوردستان. ئێران توانی بەپێی ئەو نەخشە سەربازییەی دایرشتبوو، زەبرێکی کوشندە بدات لە هێزی پێشمەرگەی رۆژهەڵات و، سەرتاسەری سنووری دەستکردی نێوان رۆژهەڵات – باشووری کوردستان داگیربکاتەوە. جگە لە شەهیدکرانی سەدان پێشمەرگەی رۆژهەڵات، خێزان و ئەندامانی دەیان بنەماڵەی پێشمەرگەی بەژن و منداڵەوە راپێچی شاری پاوە کرد و، پاش لێدان و سووکایەتیکردن پێیان، بردیانن بۆ شاری کرماشان و، لەزیندانی "دیزڵ ئاباد"، جیهادچییەکانی کۆماری داگیرکەری ئیسلامیی ئێران، ئەوپەڕی بێڕەوشتی و درندەیەتییان بەرامبەر دیلەکان نواند ...

پاداش و ئاکامی هاوکاری و یارمەتیدانی دڵسۆزانەی سەرکردەیەتیی حیزبەکانی باشوور، کە بەرامبەر رژێمی ئێران نواندیان، ئەوە بوو، لەکۆتایی جەنگ و راگەیاندنی ئاگربەس لەلایەن ئێرانەوە و، ئەوکات کە ئایەتوڵڵا خومەینیی، "جامە ژەهرە بەنێوبانگەکەی هەڵدا!"، بژێوی و دابینکردنی پێداویستیی بنکەکانیانی بڕی و، رێی کارکردن و هاتوچۆکردنی پێشمەرگە و بنەماڵەیانی بەربەستکرد. لەوەوە سەرلێشێواوی و ناهومێدی و برسێتی باڵی بەسەر پێشمەرگە و ئەندامانی بنەماڵەی پێشمەرگەدا کێشا. ئەم گوشارهێنانەش بۆ ئەوە بوو، پێشمەرگە ناچاربکرێن خاکی رۆژهەڵات جێبێڵن و، بچنەوە ژێردەسەڵاتی رژێمی عێراق. داسەپاندنی ئەو

بارودۆخە، بەتایبەتیی بۆسەر ئەو پێشمەرگانەی لە قۆڵی مەریوان و دۆڵی دزڵیی هەورامان دەژیان، بەشێکیانی ناچارکرد پاش ساڵانێکی زۆری خەبات و لەخۆبوردوویی، خۆیان بدەنە دەست قەزا و قەدەر و، بگەڕێنەوە بۆ ئەودیو و خۆیان تەسلیمی رژێمی بەعس بکەنەوە. رژێمی عێراقیش کە لە رۆژێکی وادەگەڕا، هەموویانی کۆکردەوە و، لەگەڵ کاروانی ئەنفالکراوەکاندا بێسەروشوێنیان کردن.

ژمارەی پێشمەرگە، لە هەزارانەوە گەیشتە چەند سەت پێشمەرگە. ئەو هێزە گەورەیە وەک بەفری پار، لە چەند حەفتەیەکدا تواوەوە. لەسەرەتای مانگی گەلاڕێزانی ساڵی ١٩٨٨ و، پاش کۆتایی کارەساتی سامناکی هەڵەبجە و ئەنفالە بەدناوەکان، پێشمەرگەی قارەمان و، تێکۆشەری ڕێبازی پیرۆزی کوردایەتیی – ناسراو بە "حەمەڕەش"، لەگەڵ کەرتێک پێشمەرگە، بە جەولەیەکی یەک مانگی، گەڕایەوە قوڵایی باشووری کوردستان. پاش گەڕانەوەی بۆ دزڵیی هەورامان و، گێڕانەوەی بارودۆخی سامناکی دڵتەزێنی باشوور، ئەوجا کادر و فەرماندەکان و ئەو پێشمەرگانەی هێشتا مابوون، بەتەواوەتیی ئاگاداری ئەو کارەساتە مرۆڤییە بوون، کە ڕژێمی بەعسی داگیرکەر بەسەر کورددیدا هێنابوو. سەرکردەیەتی و پێشمەرگەی ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان، لەسەر دووریییانی چوون بۆ هەندەران، یان مانەوە لە ناهومێدی و ژیانی دژوار و چارەنووسی لێڵ و نادیاردا مابوونەوە. بەکورتی، هەرەسێکی دیکە، باڵی بەسەر بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵات و باشووردا کێشایەوە...

لەشکرکێشیی ئێران بۆ نێوچەی هەڵەبجە، ئەو ئامانج و دەستکەوتانەی بۆ ڕژێمی ئێران بەدواوە بوو. لەروانگەی ڕژێمی بەعسی عێراقیشەوە، شەهیدکرانی شاری هەڵەبجە، زەوینەی ئامادەکردنی پرۆژەیەکی گەورەتر و سامناکتر بوو بۆ سەر کوردستان بەنێوی "ئەنفال"، کە بەهۆیەوە سەتان هەزار ژن و منداڵ و پیرولاوی کورد، لە زنجیرە هێرشێکی بەربلاودا، لەشار و گوند و شارۆچکەکانەوە بەرەو دەشتەکانی باشووری عێراق ڕاگوێزران و لەنیو لم و تۆز وزیخەڵانەکانی کاکی بەکاکیی وڵاتی عەرەبدا زیندە بەگۆڕکران.

خوێنەرەوەی هێژا!

لەکۆبەندی باسەکەماندا، ئەگەر بمانەوێ بابەتانە و لەروانگەیەکی زانستی و بیری نەتەوەییەوە، دەستنیشانی چەوتی و هەڵەی سەرکردەیەتیی کورد لەو سەردەمەدا بکەین، دەزانین کە هۆکاری سەرەکیی سەرلێشێواوی سیاسی و، گرێدانی بزاڤی ڕزگاریخوازانەی کورد، بەکێشە و ناکۆکیی نێوان داگیرکەرانی کوردستانەوە، دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی بیروباوەڕی نەتەوەیی و ونبوونی بەرنامە و ستراتیژێکی ڕۆنی نەتەوەیی. ئەورۆکەش هەر نەبوون و پێڕەونەکردنی ئەو ستراتیژ و بیروباوەڕە نەتەوەییەیە، کە پاش تێپەڕبوونی ١٥ساڵ بەسەر دامەزراندنی "هەرێمی ئاسایش" و، نێزیکەی پێنج ساڵ دوای ڕووخانی ڕژێمی سەددام، جگە لەوەی کە نەتەوەی کورد لەو بەشەی نیشتمانەکەمان بە ئامانجەکانی نەتەوەیی خۆی نەگەیوە، بەڵکو سەرکردەیەتیی حیزبەکان، سووک و هاسان، ئەو دەرفەتە گەورەیان، قۆزتەوە بۆ دەستخستنی پلەوپایەی سیاسی و، دەوڵەمەندکردنی خۆیان و بنەماڵە و دەستەودایرەیان و، سەرلەنوێ باشووری کوردستانیان لکاندەوە بە عێراقی عەرەبی داگیرکەرەوە. ئەورۆکەش، پاش تێپەڕبوونی بیست ساڵ بەسەر کارەساتی هەڵەبجە و نێوچە ئەنفالکراوەکاندا، یادی

"هەڵەبجە" و "ئەنفال"، لەژێرسێبەری نگریسی ئاڵای عێراقی داگیرکەردا دەکرێنەوە. ئەمەش پێشاندەری ئەو راستییەیە کە، ئێمەی کورد هیچ وانە و ئەزموونێکمان لە "هەڵەبجە" و "ئەنفال" وەرنەگرتووە. سەرەرای خەباتی دووروودرێژ و قوربانیدانی بێئەژمار، هێشتا بەرژەوەندی و ئامانج وستراتیژی نەتەوەیی خۆمان ناناسین. پاش بەرپاکردنی دەیان راپەرینی گەورە وبچووکی خوێناویی، ئاسۆی خەباتەکەمان هێشتا لێڵ و شلۆێ و تەماوییە، پاش تێپەربوونی دەیان ساڵ قوربانیدانی بەردەوام، سەرکردەیەتیی حیزبەکان، لەهەموو بەشەکانی کوردستاندا، لەژێر پەردەی درۆشمی نانەتەوەییانەی "دیمۆکراسی و فیدەراڵی و برایەتی و هتد"، لەگەڵ رژێمەکان و نەتەوەکانی باندەستی کورد، خەون بە وەرگرتنی پلەوپایەی سیاسیی لەنێو رژێمەکانی داگیرکەری کوردستاندا دەبینن. هەر ئەم بیرۆکە چەوت و ناکوردانەیە کە وایلێکردوون، بەبەرچاوی گەلی کورد و دۆست و نەیاری کوردەوە، بکەونە دارکاری و چەقۆوەشاندن و، تێرۆری جەستەو کەسایەتیی یەکدی و، لەم بارودۆخە هەستیارەدا، شەرە قۆچەقانی و حیزبحێزبێنە و دەستەودەستەگەرێتیی ببێتە چالاکی و فەرهەنگی باوی رۆژ.

جوولەکە، کوژرانی چەند ملیۆن جوو کە بەدەستی نازییەکان لەگەرمەی جەنگی جیهانیی دووەمدا کوژران، قۆستەوە بۆ رزگارکردنی خۆیان و سازکردنی قەوارەیەکی سیاسی و، دەولەتی سەربەخۆی ئیسرائیلیان پێدامەزراند. دەیان نەتەوەی بندەستی سۆڤێتی کۆن، لەو دەرفەتەی هەڵکەوت بۆیان، کەڵکیانوەرگرت و دەولەتی ناسیۆناڵی خۆیانیان دامەزراند. لەماوەی دە - دوانزە ساڵی رابوردوودا، بە چەندین نەتەوە لە یوگسلاڤیا جوێ بوونەوە و سەربەخۆیی خۆیان راگەیاند. دوا نەتەوەش کە بەسەربەخۆیی گەیشت، پارێزگەی کۆسۆڤۆ بوو کە رۆژی ٢٠٠٨/٢/١٨، سەربەخۆیی خۆی راگەیاند. لەکاتێکدا ئەمانە هیچیان بەنیوەی نەتەوەی کورد خەبات و تێکۆشینی رزگاریخوازییان نەبووە و، بەهەموویانەوە نیو هێندەی کورد قوربانییان نەداوە. هەموو ئەو گەلانەی بندەستی داگیرکەرانیان بوون، لە قەلاچۆ و ماڵوێرانییەک بەسەریان هات، ئەزموونیان وەرگرت و، کارەساتەکان بوون بە هەوێن و دینەمۆی سازکردنی یەکێتیی نەتەوەیی و دامەزراندنی دەولەتی ناسیۆناڵ بۆیان. شانبەشانی ئەوەش، کەوتنەهەوڵ بۆ تۆڵەسەندنەوە لە بکوژانی گەلەکەیان. بەڵام سەرکردەی کورد، جگە لەوە کە سەربەخۆیی کوردستان دەکەنە قوربانیی ئامانجی شەخسیی خۆیان، بەڵکو لەوەش خراپتر، بکوژان و تاوانبارانی گەلەکەیان دەگرنەژێر باڵی خۆیان و، پاکانە بۆ تاوانەکانیان دەهێننەوە. گەلی کوردیش، بەرامبەر ئەم کردار و سیاسەتە چەوتانەی بەرامبەر چارەنووسی خۆی و نیشتمانەکەی ئەنجامدەدرێ، مات و بێدەنگ و بێهەڵوێستە. ئەم دیاردە سەیروسەمەرەیە، تەنێ لەنێو کورددا دەبیندرێ و، لەنیو هیچ نەتەوەیەکی جیهاندا وێنەی نییە.

پێویستە لەو راستییە بگەین، تا نەبینە خاوەنی بیروباوەڕی نەتەوەیی، ناتوانین لە رابوردوومان ئەزموون وەربگرین و، ناشتوانین داهاتوویەکی رۆشنی سیاسی بۆ خۆمان مسۆگەر بکەین. هەروەک کارەساتەکانی باکووری

کوردستان لە ساڵانی نێوان ١٩٢٥- ١٩٣٨، بەدەستی تورکان لەبیرکران، قەڵاچۆکردنی ڕاپەڕینە یەک لەدواییەکەکانمان لەبیر کران، ڕووخانی حکوومەتەکانی شای کوردستان شێخ مەحموود و سەرکۆماری کوردستان - قازی محەممەد لەبیرکران، هەر بەو هاسانییەش هەڵەبجە و ئەنفال و ڕاپەڕینی ساڵی ٩١ی باشووری کوردستان و، لەدەستدانی نیوچە سەربەخۆییەکەی باشووری کوردستانیش لەبیر دەکرێن.

بەکورتی، کاتێک دەتوانین بەسەربەرزییەوە یادی کارەساتەکانمان بکەینەوە، کە دەوڵەتێکی ئازاد و سەربەخۆمان پێکهێنابێ و، لە کوردستانێکی ئازاد و سەربەخۆدا، بەڵێن بە شەهیدانمان بدەین، کە نیشتمانێکی بەهێز و پێشکەوتووی خاوەندەسەڵاتی سوپای و ئابووریی ئەوتۆ دادەمەزرێنین، کە چیدی هیچ دڕندە و خوێنخۆرێکی سەرگۆی زەوین، نەوێرێ خوێنی تاکە کوردێک بڕێژێ، یان چاو ببڕێتە تاکە بستێکی خاکی پیرۆزی نیشتمان...

لەساڵڕۆژی شەهیدکرانی هەڵەبجەدا، هەزاران سڵاو دەنێرم بۆ گیانی پاکی شەهیدانی هەڵەبجە و هەموو شەهیدانی ڕێگەی پیرۆزی ڕزگاری و سەربەخۆیی کوردستان!

هەرشەکاوەبێت ئاڵای ئازادی و سەربەخۆیی کوردستان!

تێبینیی:

ئەم وتارە، ساڵی ٢٠٠٦ی زایینی، ئامادەکرا و، لەلایەن هاوبیران شیلان بەرزنجی وشوان بەرزنجییەوە، لەرادیۆ ڕۆژاڤای کوردستان، بۆ ماوەی مانگێک بڵاوکرایەوە. بۆ یادی ٢٠ ساڵەی شەهیدکرانی هەڵەبجە، پێداچوونەوەی لەسەرکراوە و، پاش تایپکردنی بە پرۆگرامی word، لەسەر هێڵی Internet بڵاودەکرێتەوە.

سەرچاوە:

١- گۆڤاری "کۆنگرە" ژمارە (٣٦)

٢- گۆڤاری "پەیڤ" ژمارە (١٠) ساڵی چوارەم، حوزەیرانی ١٩٨٩

٣- ناڵەی پێشمەرگەیەک بۆ مێژوو (بەشی یەکەم) – نووسینی: سابیر کۆکەیی.